

Комунікативні тактики вираження захоплення й обурення в латиномовному трактаті Петрарки “De viris illustribus”

С. М. Петрова

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: fotinija.svit@gmail.com

Paper received 05.06.18; Accepted for publication 12.06.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-167VI50-09>

Анотація. Статтю присвячено аналізу комунікативних тактик вираження захоплення й обурення, реалізованих у рамках стратегій похвали й осуду в латиномовному трактаті Петрарки “De viris illustribus”. Досліджуються також комунікативні ходи, які вербалізують ці тактики, та їхні маркери.

Ключові слова: стратегія похвали, стратегія осуду, тактика вираження захоплення, тактика вираження обурення, комунікативний хід, маркер.

Вступ. Увага до питань мовленнєвої комунікації – одна з яскравих рис сучасного мовознавства. Дослідження ведуться у різних напрямках із застосуванням численних методик аналізу, зокрема – вивчення комунікативних стратегій і тактик. Актуальними для історіографічного дискурсу Петрарки, який на думку Е. Фютера поклав початок новітній історіографії [14, с. 1], є стратегії похвали та осуду, оскільки похвала й осуд як емоційно-оцінні висловлювання є потужним засобом впливу на адресата.

Одним із основних історіографічних творів Петрарки є латиномовний збірник життєписів “*De viris illustribus*” (“Про славетних чоловіків”), який складається з двох книг. *Liber I* містить життєписи двадцяти чотирьох героїв античності від Ромула до Катона Цензора [17]. Найбільшим за обсягом є життєпис Сципіона Африканського. *Liber II* складається з дванадцяти біографій біблійних і міфологічних образів від Адама до Геркулеса [18]. Подібно до історичної праці Тіта Лівія це зібрання прикладів мало першочергову морально-дидактичну мету: “*Apud me nisi ea requiruntur, que ad virtutes vel virtutum contraria trahi possunt*” – У моїх творах можна знайти тільки факти, що свідчать про чесноти чи їм протилежне (Praefacio A *DVI*, 6); порівн. *Ab urbe condita I* praef., 10 [9, с. 10].

Петрарка, критик сучасного йому суспільства, яке підкреслює насолоді, *voluptas*, та багатству, *cupiditas*, стає істориком, оскільки лише у минулому він може знайти модель поведінки, якій притаманна добродетельність, *virtus*, до якої він бажає підштовхнути своїх читачів. Сучасність же не пропонує гідного матеріалу, а її керманічі могли б бути героями “*neque enim historie, sed satyre*” (Praefacio B *DVI*, 10).

Діяльність *studia humanitatis* мала на меті зробити людей свідомими істинної цілі їх діяльності, жити не лише задоволеннями та працею, *vita activa*, а й скерувати їх до споглядального життя, *vita contemplativa*, та реабілітувати навчання [16, с.36]. Він пише: “*Tacendum ne igitur? Imo certe vel ob hoc ipsum loqui decet, ut commemoratione virtutum vitis convitium faciamus*” – Лише мовчати залишається тоді? Зовсім навпаки, саме для цього і потрібно говорити, щоб згадкою про чесноти ми виразили наше голосне несхвалення вад та розпусти (Praefacio B *DVI*, 7).

Отже, аудиторія сучасності та майбутнього є головним адресатом історіографічного дискурсу Петрарки. Знання про чесноти, *virtutes*, і вад, *vitia*, повинні бути впроваджені на практиці та вести до добродетельного життя. Користь прикладів, *exempla*, полягає у досвіді минулого, *experientia*, у тому, щоб випробувати та пізнати власну душу, її можливості, ідентифікувати себе у конфронтації не із загальними принципами та нормами, а з окремими ситуаціями історичної, людської діяльності [16, с.107-108]. Це відбувається не через доказ істинності, а через риторичне переконання, яке поєднує раціональну та емоційну складову. Раціональна мета впливу на адресата складається у свою чергу з інформативного (*docere*), аргументативного (*probare*) й етичного або повчального (*monere; prodesse*) компонентів. Компоненти емоційної мети впливу на адресата за ступенем інтенсивності й типу емоцій, які викликаються, поділяються на отримання естетичного задоволення (*delectare*), досягнення прихильності слухача або читача (*conciliare*) та нагнітання сильних емоцій (*movere; concitare*) [3, с.115; 16, с. 123].

Таким чином, особливістю історіографічного дискурсу Петрарки є його риторичність, спрямована на переконання адресата. Похвала й осуд є основними категоріями епідейктичної риторики [13, с.7]. Життєписи при позитивному оцінюванні героїв мають риси енкомію, *laudatio*, а при негативному оцінюванні – псогосу, *vituperatio* [15, с. 192]. Характеризуючи з морально-дидактичною метою вчинки героїв життєписів, їх чесноти, вад та суспільні реалії, Петрарка використовує стратегію оцінки, зокрема при позитивному оцінюванні – комунікативну стратегію похвали, при негативному – комунікативну стратегію осуду. Кульмінаційне вираження емоцій суб’єкта оцінки, тобто емоційна складова переконання (*movere*), вербалізується у тактиках вираження захоплення й обурення.

Короткий огляд публікацій. У лінгвістиці похвалу досліджували як мовленнєвий акт у діалогічному дискурсі [2]. М.М. Горяїнова розглядає стратегії і тактики мовної поведінки із застосуванням висловлювань похвали і схвалення [4], а у роботі О.В. Ярошевич конструкції похвали розглядаються у стилістико-синтаксичному аспекті [11]. Дисертаційне дослідження І.Г. Дьячкової присвячено висловлюванню-похвалі

та висловлюванню-осуду як мовленнєвим жанрам [5], а дослідження Т.В. Чернічної має предметом стратегію похвали й осуду в ідеостилі В.М. Шукшина [10]. Категорії похвали й осуду згадуються також у монографіях О.С. Іссерс [7], В.І. Карасика [8] тощо.

Об'єктом нашого дослідження є історіографічний дискурс Петрарки, досліджуваний на **матеріалі** його латиномовного збірника життєписів “*De viris illustribus*”, який українською чи російською мовами не перекладений, що й зумовлює наукову новизну нашого дослідження.

Предметом дослідження є комунікативно-прагматичний аспект історіографічного дискурсу Петрарки, а саме комунікативні тактики вираження захоплення й обурення, реалізовані у рамках стратегій похвали й осуду.

Результати та їх обговорення. Тактика вираження захоплення вербалізується такими комунікативними ходами: **“риторичний оклик”** і **“риторичне запитання”**. Маркером першого комунікативного ходу (далі – КХ) є риторичний оклик – стилістична фігура, виражена окличним реченням, яке посилює емоційність висловлювання [1], затримує або посилює увагу на якомусь з аспектів зображуваного; це показує вираження емоцій, а саме обурення, захоплення [6, с. 312].

У КХ **“риторичний оклик”** акцентується захоплення вчинками героїв життєписів, їх чеснотами, словами, талантами тощо:

– **мужністю консулів Публія Деція та Манлія Торквата**, які після віщого сну були готові добровільно йти на зустріч зі смертю разом зі своїми воїнами. Для підтвердження своїх слів і посилення похвали героїв Петрарка використовує тактику апеляції до авторитету, зокрема КХ “посилання на колективних, неназваних авторитетів”: “*Hoc quod dico omnes asserunt historici*” – Те, про що я кажу, підтверджують всі історики, – а також КХ “непряма мова”, зокрема повідомляє, що за Цицероном це було зроблено не за наказом богів, а за рішенням командирів. І у кульмінації похвали за допомогою тактики вираження захоплення емоційно проголошує: “*et quorum ducum!*” – і яких командирів! (Публій Децій 11, 11);

– **мудрістю слів консула Квінта Фабія Кунктатора**, який на схилі своїх літ став авгуром і сказав, що з найкращими передвістями відбуваються ті кампанії, які мають на меті порятунк держави (“*pro reipublice salute*”); приречені на невдачу ті, які ведуться проти блага держави (“*contra rempublicam*”). Петрарка із захопленням висловлює похвалу цим словам: “*Sapientis et maturi sensus elegans dictum!*” – Які зразкові слова мудрого та досвідченого старця! (Кунктатор 18, 69);

– **військами під командуванням Сципіона Африканського**, їх мужністю, досвідом, дисципліною, бажанням помсти і слави тощо. Текстовий фрагмент, який наводимо для прикладу, сповнений анафор, які посилюють захоплення Петрарки, експресивність його позитивно-оцінного ставлення до військової доблесті воїнів: “*Ubi illuxit progrediuntur in campum: et qui duces, qui ve exercitus, quibus animis, qua bellorum experientia, qua militie disciplina, quibus tandem irarum aculeis, quibus incendiis odiorum, qua memoria offensarum, qua libidine ulciscendi, potentiam ac gloriam*

tot quesitam seculis uno die vel deiecturi funditus vel celotenus erecturi!” – На світанку ось хто вийшов на поле битви: які командири, які війська, з яким настроєм, з яким досвідом війни, з якою військовою дисципліною, з якими, нарешті, причинами гніву, з яким полум'ям ненависті, з якими спогадами про образи, з яким бажанням помсти готувалися вони або зруйнувати вщент славу і могутність, які були накопичені протягом багатьох століть, або піднести їх на небеса (Сципіон 21, 10, 1);

– **любов'ю Авраама до Бога, його відданістю, довірою й обраністю**: “*quot denique per omnem vitam visiones angelice, quot divina colloquia! ex diverso autem quantus in Deum viri amor, quam propensa devotio, quam fervens! quot erectis altaribus, per singulos passus nomen Domini invocans, ostendit omnem sibi spem in Deo esse, omne de celo presidium expectari! quanta quoque familiaritas, quanta fiducia!*” – Скільки ангельських видінь протягом усього життя, скільки божественних розмов! З іншого боку, наскільки великою є любов цієї людини до Бога, наскільки смиренною і палкою є його відданість! Скільки віттарів він спорудив, прикликаючи на кожному кроці ім'я Бога і показуючи, що він покладав на Нього всю надію і чекав захисту з небес! І скільки сердечності, скільки довіри! (Авраам 6, 4-6).

– **образом Мойсея у цілому, його терпінням і любов'ю до народу**: “*Ecce nunc quantus vir quantusque dux populi!*” – Ось який великий чоловік, який благородний вождь народів зараз знаходиться переді мною! (Мойсей 10, 4). “*Quot difficultates undique, quot labores, quantum murmur ingratis plebis, quanta Dei miseratio, quanta ducis patientia, quantus amor!*” – Скільки труднощів усюди, скільки зусиль, скільки марного нарікання невдячної громади, яке співчуття Бога, яке терпіння вождя, яка любов! (Мойсей 10, 21).

Наступним КХ, який вербалізує тактику вираження захоплення, є **“риторичне запитання”**. Риторичні запитання, маркери цього КХ, належать до фігур думки. Петрарка намагається переконати своїх читачів у правомірності свого захоплення героями життєписів, їх чеснотами, вчинками, викликати у них такі ж почуття та, відповідно, бажання наслідувати їх. Він виражає захоплення:

– **Марком Фурієм Каміллом**, якого знову признають диктатором під час війни з галлами: “*nam quem alium parem invenire potuissent?*” – дійсно, кого можна було знайти рівним йому? (Камілл 8, 61);

– **перемогою Марка Клавдія Марцелла над Ганнібалом у битві при Нолі**: Ганнібал, який зник завжди перемагати, не тільки не переміг, а й постраждав і перестав бути тим, хто наносить поразки: “*quid nisi victoria ingens esset?*” – що це було, якщо не велика перемога? (Марцелл 19, 24);

– **мудрістю Марка Порція Катона Цензора**: “*quis est enim, quamvis ex acie vulgari, qui Catonis audito nomine non intelligat sapientem?*” – хто ж, звісно, із народних верств, чуючи ім'я Катона, не ототожнював його з мудрістю? (Цензор 22, 1).

Отже, у тактиці вираження захоплення Петрарка акцентує свою похвалу добродетності, військової доблесті, мудрості, терпінню, любові до народу та Бога тощо.

У стратегії осуду найбільш експресивною є **тактика вираження обурення**. Семантичним ядром тактики обурення є не констатація, а активне вираження власної оцінки. Емоційна реакція обурення свідчить про те, що зачеплена особиста сфера адресанта, оскільки дії об'єкта оцінки порушили його світоглядні (моральні, етичні) ідеали. Тому тактика вираження обурення передбачає більш високу ступінь залучення мовця у комунікативний процес. Обурення – сильне невдоволення, роздратування [12, с.597].

Тактика вираження обурення вербалізується у таких комунікативних ходах: **“риторичний оклик”**, **“риторичне запитання”**, **“перформативне висловлювання обурення”**.

КХ “риторичний оклик” акцентує негативно-оцінне ставлення Петrarки до таких суспільних реалій, вад, вчинків героїв тощо:

– **зміна устоїв щодо грошей та корупції**. У життєписі Фабриція Лусцина повідомляється, що будучи цензором, він вигнав із сенату Корнелія Руфіна з єдиної причини – було виявлено, що той володіє десятима фунтами виробів зі срібла. Обурення тим, що сучасники Петrarки мають зовсім інші погляди щодо грошей та корупції, виражено у КХ “риторичний оклик”: *“Quanta temporum mutatio!”* – Як змінюються часи! (Фабрицій Лусцин 14, 3). Аргументацію свого обурення Петrarка висловлює за допомогою прийому протиставлення, зокрема осуд любові до розкоші можновладців-сучасників Петrarки супокладається похвали скромності й невідкупності співвітчизників Лусцина: *“talis viri iudicio intolerande superbie ac luxurie datum esse, quod mox in eadem urbe importune tribuerent egestati”*. – при засудженні такого чоловіка було приписано любові до розкоші та нестерпній зарозумілості те, що зараз у тому ж місті приписали б прикрий нужді (Фабрицій Лусцин 14, 3);

– **мінливість людини та покiрність пристрастям**: *“o humanum animum inconstantem et passionibus semper obnoxium!”* – о людська душа, мінлива і завжди покiрна пристрастям! (Ганнібал 17, 46);

– **пересичення Сципіоном та недолугіть натовпу**: *“O indigna satietas! o assiduitas male cognita! o inepta rerum extimatio et vulgi semper ceca iudicia!”* – О негідне пересичення! О постійна присутність, яку погано пізнали! О негідна оцінка справ і вічно сліпі судження черні! (Сципіон 21, 12, 7).

Петrarка досить гостро виражає своє обурення тим, що час і постійне спілкування почали викликати зневагу чи зменшили повагу до Сципіона Африканського, переможця Ганнібала. Використовується **КХ “перформативне висловлювання обурення”**, маркером якого є перформатив *indignor* – я обурююсь, мене обурює: *“Et primum quidem, quod prius indignor [...]”* – Перше ж, що мене перед усім обурює [...]. І далі гіперболізує свій осуд: *“et quo nichil indignius”* – “і немає нічого більш недостойного за це” (Сципіон 21, 12, 14).

КХ “риторичне запитання” тактики вираження обурення експлікується у таких текстових фрагментах останнього розділу життєпису Сципіона: *“Africano autem quis par?”* – Африканському ж хто був рівним? (Сципіон 21, 12, 13). *“Quid ve ipse nisi a claris viris, licet imparibus, passus est?”* – І чому постраждав він

сам, якщо не від відомих людей, які були нерівними йому? (Сципіон 21, 12, 13).

Заздрість, *invidia*, яка була “надзвичайно відкритою і про неї знав сам Сципіон”, а також ненависть до Сципіона, *odium*, теж викликають обурення Петrarки, яке вербалізується у КХ “риторичне запитання”: *“De invidia quid dicam? [...] nam quid aliud, queso, sibi vult lacerata in senatu principum orationibus fama viri? quid illa presertim Fabii Maximi in absentem livida et pene hostilis invectio? [...] unde illa false fame tam prompta credulitas contra eum, de quo tam multa decora semper ab ineunte etate et turpe unquam nichil audierant? Quid de odio? cum sit scriptum habuisse eum inimicos, et eorum principem fuisse Marcum Portium Catonem illum Censorium, o rem auditu etiam indignam, qui, ut ait Livius, Scipionis Africani magnitudinem lacerare solitus erat. Et quis, queso, nisi oderit inimicus est, aut quid est aliud inimicitia quam inveteratum odium?”* – Що скажу я про заздрість? [...] що ж, запитую, ще означає слава героя, яку в сенаті розшматували промовами принцепсів? Що означає, перш за все, ці злостиві і майже ворожі слова Фабія Максима за його відсутності? [...] звідки виникла така рiшуча довіра до хибної чутки проти того, про якого з самого раннього віку вони завжди чули так багато достойного і ніколи нічого ганебного? А що про ненависть? Оскільки написано, що у нього були особисті вороги, і ватажком їх був Марк Порцій Катон, відомий як Цензор (о факт, недостойний навіть вислуховування), який, як каже Лівій, мав звичай руйнувати велич Сципіона Африканського. І хто, скажіть на милість, ворог, як не той, хто ненавидить, або, що тоді є ворожість, якщо не застаріла ненависть? (Сципіон 21, 12, 15-16).

У життєписах *Liber II “De viris illustribus”*, які присвячені старозавітним героям, за допомогою тактики обурення, зокрема КХ “риторичний оклик”, вербалізується осуд таких негативних почуттів та вчинків:

– **ненависть**: *“ita vix bonum aliquod impermixtum malo est!”* – чи є щось хороше, що не переплітається зі злом! (Йосип 9, 4). Це обурення стосується ненависті до Йосипа його братів, яка зростала разом із любов'ю батька до нього;

– **продаж Йосипа у рабство**: *“O exiguum precium magni viri, sed maioris imago pari precio vendendi!”* – О жалюгідна ціна за великого чоловіка, і прообраз ще більш видатного, який буде проданий за тією ж ціною! (Йосип 9, 11). Йосип був проданий за тридцять срібних монет арабським торговцям, які прямували до Єгипту, і Петrarка проводить паралель між Старим і Новим Завітом.

Отже, тактика вираження обурення містить осуд заздрості, ненависті, жадібності, любові до розкоші, мінливості людини, схильності до пристрастей тощо.

Висновки. Комунікативні тактики вираження захоплення й обурення є найбільш емоційно-експресивними серед інших тактик стратегій похвали й осуду в латинському трактаті Петrarки *“De viris illustribus”*. Вони використовуються з морально-дидактичною метою, оскільки найбільше апелюють до емоцій адресата і сповнені пафосу. Спільними для цих тактик є комунікативні ходи “риторичний оклик” і “риторичне запитання”, а відмінним є комунікативний хід “перформативне висловлювання обурення”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белокурова С.П. Словарь литературоведческих терминов / С.П. Белокурова. – СПб.: Паритет, 2007. – 320 с.
2. Бессонова И.В. Речевые акты похвалы и порицания собеседника в диалогическом дискурсе современного немецкого языка: дис. ... канд. филол. наук / И.В. Бессонова. – Тамбов, 2003. – 180 с.
3. Голоднов А.В. Лингвопрагматические особенности персуазивной коммуникации (на примере современной немецкоязычной рекламы): дис. ... докт. филол. наук / А.В. Голоднов. – СПб., 2011. – 402 с.
4. Горяинова Н.Н. Стратегии и тактики речевого поведения с применением высказываний похвалы и одобрения: дис. ... канд. филол. наук / Н.Н. Горяинова. – Ставрополь, 2010. – 194 с.
5. Дьячкова И.Г. Высказывания-похвалы и высказывания-порицания как речевые жанры в современном русском языке: дис. ... канд. филол. наук / И.Г. Дьячкова. – Омск, 2000. – 139 с.
6. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов / Т.В. Жеребило. – Назрань: Пилигрим, 2010. – 488 с.
7. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 288 с.
8. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 447 с.
9. Ливий Т. История Рима от основания города / Тит Ливий. – Том 1. – М.: Наука, 1989. – 177 с.
10. Черницына Т.В. Коммуникативные стратегии похвалы и порицания в идиостиле В.М. Шукшина: дис. ... канд. филол. наук / Т.В. Черницына. – Волгоград, 2013. – 210 с.
11. Ярошевич Е.В. Конструкция одобрения и поощрения в стилистико-синтаксическом аспекте (на материале современного английского языка): дис. ... канд. филол. наук / Е.В. Ярошевич. – Тамбов, 2003. – 178 с.
12. Словник української мови. В 11 т. — Київ: Наукова думка, 1970–1980.
13. Covino R., Smith Ch. Praise and Blame in Roman Republican Rhetoric / R. Covino, Ch. Smith. – Llandysul: Gomer Press, 2011. – 248 p.
14. Fueter E. Geschichte der neueren Historiographie. Handbuch der Mittelalterlichen und Neueren Geschichte / Eduard Fueter. – München/Berlin, 1911. – 626 S.
15. Kempshall M. Rhetoric and the Writing of History, 400-1500 / M. Kempshall. – Manchester: Manchester University Press, 2011. – 640 p.
16. Keßler E. Petrarca und die Geschichte. Geschichtsschreibung, Phethorik, Philosophie im Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit / Eckhard Keßler. – München: Wilhelm Fink Verlag, 2004. – 304 S.
17. Petrarca F. De viris illustribus / F. Petrarca. – Firenze: Le Lettere, 2003. – 488 p.
18. Petrarca F. De viris illustribus. Adam – Hercules / F. Petrarca / [a cura di Caterina Malta]. – Messina: Futura Print Service srl, 2008. – 346 p.

REFERENCES

1. Belokurova S.P. Dictionary of literary terms / S.P. Belokurova. – St. Petersburg: Paritet, 2007. – 320 p.
2. Bessonova I.V. Speech acts of praise and blame of interlocutor in the dialogical discourse of modern German: dis. ... cand. philol. sciences / I.V. Bessonova. - Tambov, 2003. - 180 p.
3. Golodnov A.V. Linguopragmatic features of persuasive communication (on the example of modern German language advertising): dis. ... doct. philol. sciences / A.V. Golodnov. – St. Petersburg, 2011. – 402 p.
4. Goryainova N.N. Strategies and tactics of speech behavior with the use of statements of praise and approval: dis. ... cand. philol. sciences / N.N. Goryainova. – Stavropol, 2010. – 194 p.
5. Dyachkova I.G. Expressions of praise and expressions of blame as speech genres in modern Russian language: dis. ... cand. philol. sciences / I.G. Dyachkova. – Omsk, 2000. – 139 p.
6. Zherebilo T.V. Dictionary of Linguistic Terms / T.V. Zherebilo. – Nazran: The Pilgrim, 2010. – 488 p.
7. Issers O.S. Communicative strategies and tactics of Russian speech / O.S. Issers. – Moscow: Press of LKI, 2008. – 288 p.
8. Karasik V.I. Language circle: Personality, Concepts, Discourse / V.I. Karasik. – Volgograd: The Change, 2002. – 447 p.
9. Livy T. History of Rome from the founding of the city / T. Livy – Volume 1. – Moscow: Nauka, 1989. – 177 p.
10. Chernitsyna T.V. Communicative strategies of praise and blame in the idiostyle by V.M. Shukshin: dis. ... cand. philol. sciences / T.V. Chernitsyna. – Volgograd, 2013. – 210 p.
11. Yaroshevich E.V. The design of approval and encouragement in the stylistic-syntactic aspect (on the basis of modern English): dis. ... cand. philol. sciences / E.V. Yaroshevich. – Tambov, 2003. – 178 p.
12. Dictionary of the Ukrainian language. In 11 v. – Kyiv: Scientific Thought, 1970-1980.

Communicative tactics of expression of admiration and indignation in the Latin treatise “De viris illustribus” by Petrarch S. M. Petrova

Abstract. The article is devoted to the analysis of communicative tactics of expression of admiration and indignation in the frames of strategies of praise and blame in the Latin treatise “De viris illustribus” by Petrarch. The communicative moves verbalizing these tactics and their markers are also being researched.

Keywords: strategy of praise, strategy of blame, tactic of expression of admiration, tactic of expression of indignation, communicative move, marker.

Коммуникативные тактики выражения восхищения и возмущения в латиноязычном трактате Петрарки “De viris illustribus” С. Н. Петрова

Аннотация. Статья посвящена анализу коммуникативных тактик выражения восхищения и возмущения, реализованных в рамках стратегий похвалы и порицания в латиноязычном трактате Петрарки “De viris illustribus”. Исследуются также коммуникативные ходы, которые вербализируют данные тактики, и их маркеры.

Ключевые слова: стратегия похвалы, стратегия осуждения, тактика выражения восхищения, тактика выражения возмущения, коммуникативный ход, маркер.